

Кіслиця І. О.

асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»,
кандидат юридичних наук

ДЕРЖАВНЕ БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ В УКРАЇНІ — АНАЛОГ ФЕДЕРАЛЬНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ У США ЧИ НОВА ІНСТИТУЦІЯ?

У сучасному суспільстві будь-яка держава не може функціонувати без системи правоохоронних органів, які забезпечують захист громадян та правопорядку від незаконних посягань та розслідують скоєні правопорушення. В Україні триває судово-правова реформа, яка передбачає докорінні зміни у структурі правоохоронної системи держави, утворення нових органів, серед яких і Державне бюро розслідувань, удосконалення повноважень цих органів для найкращої реалізації покладених на них функцій.

Процес утворення Державного бюро розслідувань (далі — ДБР) прискорився останнім часом, прийнято нормативно-правові акти, що регулюють організаційну структуру ДБР, визначають функції та повноваження цього органу. У 2017 році було призначено Директора ДБР, наразі відбувається конкурс на заняття інших посад у ДБР. Передбачається, що ДБР розпочне свою роботу у повній мірі з 1 вересня 2018 року.

Хоча для України ДБР є новим органом, однак подібні інституції вже довгий час успішно функціонують в інших державах. Наприклад, Федеральне бюро розслідувань у США працює з 1908 року і вважається найстарішою державною спецслужбою у світі (Пыхалов И. В. Спецслужбы США. — СПб.: «Издательский Дом «Нева»; М.: «Олма-Пресс», 2002. — 480 с.)

Українські науковці найчастіше порівнюють ДБР із Федеральним бюро розслідувань у США. Для того, щоб зрозуміти, чи є структура і повноваження ДБР копією ФБР, чи є новим, не схожим на ФБР органом, слід порівняти їх та виділити особливості.

Відповідно до закону України «Про Державне бюро розслідувань», ДБР є центральним органом виконавчої влади, що здійснює правоохоронну діяльність з метою запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів, віднесених до його компетенції (Про державне бюро розслідувань: Закон України від 12.11. 2015 р. № 794-VIII. [Електронний ресурс]: — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/794-19/paran6#n6>).

Статус ФБР у США постійно удосконалювався із реформуванням судово-правоохоронних органів та суспільно-політичними змінами

у державі. На сьогодні ФБР — це організація національної безпеки, орієнтована на розвідувальну діяльність та спрямована на протидію зовнішній загрозі, ФБР поєднує у собі функції розвідки та правоохоронного органу (FBI. Federal Bureau of Investigation. [Електронний ресурс]: — Режим доступу: <https://www.fbi.gov/>).

Найбільш влучно статус ФБР описав Биков А. В., який зазначив, що «Федеральне бюро розслідувань є федеральною поліцейською структурою, відповідальною за забезпечення внутрішньої безпеки у країні — ФБР виконує роль загальнонаціонального координаційного центру у боротьбі із злочинністю у США. Відмінною рисою ФБР є поєднання функцій конррозвідки, політичної поліції та кримінального розшуку (Быков А. В. Контитуционно — правовые особенности организации и функционирования полицейских органов США, имеющих право на проведение оперативно-розыскных мероприятий / А. В. Быков, Т. В. Кикоть-Глухоедова // Вестник Московского университета МВД России. — 2013. — № 8. С. 95-96).

ДБР в Україні передбачається як центральний орган виконавчої влади, що буде розслідувати злочини, вчинені найвищими посадовими фігурами нашої країни, ДБР буде брати участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері протидії злочинності, розробляти і затверджувати методичку розслідування окремих видів злочинів, а також здійснювати інші повноваження, віднесені до його компетенції.

Важливим для порівняння ДБР та ФБР є аналіз структури цих органів. Аналізуючи систему ДБР в Україні слід відмітити, що до її складу входять центральний апарат, територіальні органи, спеціальні підрозділи, навчальні заклади та науково-дослідні установи. У складі Державного бюро розслідувань діють слідчі, оперативні та інші підрозділи. Організаційну структуру Державного бюро розслідувань затверджує Директор ДБР за погодженням із Кабінетом Міністрів України. Структура Центрального апарату ДБР включає в себе: 1) Керівництво в особі Директора ДБР та його заступників; 2) Підрозділи, що здійснюватимуть досудове розслідування (Перше, Друге та Третє управління організації досудових розслідувань); 3) Оперативні підрозділи (Управління супроводження оперативними підрозділами досудових розслідувань; Управління оперативного забезпечення та оперативно-технічних заходів; Управління оперативних розробок; Управління інформаційно-аналітичної розвідки); 4) Підрозділи, що забезпечують діяльність за окремими напрямками (Управління спеціального призначення; Відділ організаційно-адміністративного та аналітичного забезпечення; Управління режимно-секретної роботи та захисту інформації; Управління внутрішнього контролю; Управління забезпечення діяльності; Управління міжнародного співробітництва та зовнішніх комунікацій; Відділ по роботі з громадськістю

та ЗМІ; Управління правового забезпечення; Відділ внутрішнього аудиту; Управління кадрової роботи та державної служби; Управління планово-фінансової діяльності, бухгалтерського обліку, звітності; Патронатна служба) (Звіт про діяльність Державного бюро розслідувань. Грудень 2017-березень 2018. С. 12). Подібну структуру мають і територіальні управління ДБР.

До системи ФБР у США входять такі структурні елементи: Штаб-квартира у м. Вашингтон (до якої входять 10 управлінь і 4 служби) а також регіональні управління (56 відділень на місцях у великих містах США та більше 400 агентств-резидентів у маленьких містах по всій країні). Крім того, ФБР має представництва у більше ніж 50 країнах світу. (Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. — К.: «Укр. енцикл.», 1998. Т. 6. — С. 70). Основу організаційно-штатної структури ФБР становлять 15 управлінь: 1) Офіс з питань працевлаштування; 2) Офіс генерального радника; 3) Офіси професійної дисципліни; 4) Управління зв'язків із громадськістю та Конгресом; 5) Управління адміністративних служб; 6) Управління по боротьбі із тероризмом; 7) Управління кримінальних розслідувань; 8) Інформаційне управління кримінальної юстиції; 9) Фінансове управління; 10) Управління інформаційних джерел; 11) Інспекційне управління; 12) Сервісне слідче управління; 13) Лабораторне управління; 14) Управління національної безпеки; 15) Навчальне управління. Важливим елементом системи ДБР є служби, які входять до її складу: Інформаційна служба кримінального правосуддя; Група реагування на критичні надзвичайні ситуації; Лабораторне управління; Навчальне управління; Служба технологій операцій; Служба управління документацією (FBI. Federal Bureau of Investigation. [Електронний ресурс]: — Режим доступу: <https://www.fbi.gov/>).

Можна зробити висновок, що між ФБР у США та ДБР в Україні є багато спільних рис щодо організаційної побудови, вони займають схоже місце серед правоохоронних органів, однак, мають місце і певні відмінності серед їх функцій і повноважень. При утворенні ДБР вбачається доцільним використання позитивного досвіду США з цього питання, проте, не можна стверджувати, що ДБР є аналогом ФБР і копіювання його структури без врахування національних особливостей не дасть змогу в повній мірі виконувати покладені на ДБР функції.